

اولچولر

شرح

اوزان و مقیاس رایج در

آذربایجان

گردآوری:

زهره وفائی

(تبریز)

وفائی، زهره، ۱۳۳۲

اولچولر = شرح اوزان و مقیاس رایج در
آذربایجان / گردآوری زهره وفائی - تبریز: زینب

.۱۳۸۱

.۵۰ ص.

ISBN: 964-7061-18-8

فهرستنويسي براساس اطلاعات فنيا.

۱. وزنها و اندازهها - ايران - آذربایجان.

الف. عنوان: شرح اوزان و مقیاس رایج در
آذربایجان.

۵۳۰ / ۸۱ - ۹۵۵۳ OC/۸۹۱۹۴۱

م۸۱ - ۱۲۹۶۲

كتابخانه ملي ايران

انتشارات زینب تبریز -

■ اولچولر - شرح اوزان و مقیاس رایج در آذربایجان

■ گردآوری: زهره وفائی

■ چاپ اول: تبریز ۱۳۸۲

■ قطع رقعي - تعداد صفحات ۵۰

■ تیراژ - ۵۰۰ جلد

■ شابک: ۹۶۴-۷۰۶۱-۱۸-۸

■ ليتوگرافی مجید - چاپ آذربادگان

Zeynabpasha@ISSA2000.net

اولو تانرى - آنا وطن نامىنىه «اولچولر»

آذربايجان گئچميش زامانلاردان بىرى، بىر اسلوب لو و قانون لو اولكە اولدوغونا گورە، اورادا هر نه عايد اولان بىر چرچىوھ يە مالىك و هرنە بىر بللى قراردا گىتىرىمىش. بونلارين بىر پاراسى بوجون ايسە، فولكلور آدىندا تكجه قىيىد اولور و بلکە عادى ياشايىش لاردا داها اىزى دە بىئە قالما يىر. اونلارдан بىرىسى «اولچولر» و باشقۇ سوزدە «اوزان - مقىا س» آدلانىر.

تبريز شهرى و اونون بازارى سنه لرجە قافقاز، آنادولو، ايران و عراق اولكەلر آراسىيندا بىر مرکزىت دە اولان بازار سانىلىرىدى و اونا گورە دە همین اولكەلر دە اولچولرىن چوخو تبريز عيارىلە آدلانىب و حسابا گلىرىمىش.

گئچميش اىپك يولو تبريزدن گىنده رك، چو خلو تاجرلار و آل - وئرجى لرى او زونە سارى گىتىرىمىش دىر. هئلە دە بو شهردە اولان سايى سىز بازارلار تىمچەلر - حجرەلر و كروانسراي لار بونا شاهىدىدىر. بىئە گىنىش آل - وئر بازارىندا اولچولر بىر بللى قراردا اولمالي دىر. اونا گورە دە بو خالقىن آراسىيندا قرارا گلەن اولچولر داها چوخ سايى لى و داها اونملى دىر. سئرا باخيمىندان بو اولچولرى بىئە گىتىرىمە ك اولور:

۱- پول اولچولری، بو اولچولر بئرلی پول لارا عاید اولاراق، باشقا قونشو اولکەلدەن گلهن پول لارى داسئرالاييردى. آلتىن - اشرفى - شاهى - پانابات قىران - رىال - تومن - مانات - عباسى - دينار - فلوس - قاراپول - قتمىرى قوروش - نقدى ... و ساير آدلارى بو باره دەگۈرمەك اولور. اونلار هېرى بىرى بىر دەبىرە مالىك و هېرى بىر بىر مناسبت دە آلىنبىپ ويرىلەردى.

بو پول لار بىر واحدىن سوای، گاھى نىچە واحد سايىدا اولوردو و اونون دەبىرى همین سايى لاردان آلىنىرىدى. اونلارين ماتريال لارى دا اونملى دىرى.

مثال قىزىل دان ياكى گوموش دن و يابۇروش دن دوزلىنەن پول لار... دىيگر اولچو «آغىرلىق» لارا عاید اولان اولچوايدى. او، هرنە ماتريال توتاڭ دەن - دوش، مىئۇھ - او دون - كومور - چاي - قند - دويو و هرنە يە عاید ايدى.

و هرنە يىن او زونە گورە بلکە بىر اولچو دە اولوردو.

آپياز - آرخ - اته ك - ال عيارى - درەم - اووج - ايچيم - اللى - باتمان - باش سەت - چتۇر - چره ك - يوك - داش - تور - تاي - تاس - پۇنزا - پنچە - خاروار ذرە - دانگ - نخود - چىت - سىلەمە - سقط - چىكى - سىيە - قىرات - كيلو گوز - مىڭال - من كىروانكا ...

و اون لارجا بئلە مقىاس. بو اولچولر بىر پاراسى مطلق تېرىزە عاید و اونون

آدى له دئيله ردى و بير پاراسق اولكەدە بير قاردا ساييلاردى. بير پارا اولچولر تكجه بير نوعى ماتريال دان اوتى گئىده ردى و باشقا شئى لراونا دوز گلمىزدى. مثال «تور» دئيليندە «سامان تورو» واردىر و اوندا بير بلى حددە سامان يوكو گئىده ردى. بيردە «قارپيز تورو» واردىر و اوندا يئنە يېرلەشن قارپيزلار بلى حدينده اولاردى.

ديگر اولچو، بوى، اولچوسودور. بو اولچودە يئنە هر بويا گوره بير مقىاسدا و بير آددا گئىده ردى. اونلارдан بير نئچەسى: آتدىم ايراق - آيرآن ايرهلى - دونوم - چرهك - داش - تاقه - توب و.... بو اولچولر يئنەدە هر ماتريالدا بير اوزەل اولچو قرارىندى گلىرىدى. مثال پارچا ياشىلەنن آرشىن، فرش دە باشقا اولچو قىاسىندا اولوردو. آغاج، يونگول و آغىر آغاج اولاندا، يئنە فرقلى قىاسدا اولوردو. آنجاق بوى دئيلىنده، دەرينلىك، اوچالىق، اوذاقلىق و هرنە يە شامل اولوردو.

ديگر اولچو زامان دير. بو اولچو آذربايجاندا اكىن و مالدارلىق آرتىق رواج دا اولدوغونا گوره، چوخلۇ همىن ايش لرە عايد دير. عىنى حالدا بايراملار، تارىخلىر، حادثەلر و طبىعتىن دونگە - دونوملىرى بو بارەدە چوخ اثرلى دير. زامان اولچولرىندن بير نئچەسى: آلاجا - قارانلىق - آزالىك - يون

قىرخىمى - ياز اورتاسى - هفتەلى - ارتە - اجارلى - اكيم - قوريان بايرامى
 قووس آيى - جملەلر - چارچارلار - روشۇقدان - بازار - بىچىم - بوسنان
 پوزما - جىلولوق - بولاماچاغى - باهور - قاش قارالاندا.... بو اولچولر
 گوندىن علاوه هفته - آى - فصىل و ايللەر شامل اولور و هر بىرى گاه نئچە^ا
 معناداڭىدیر.

بىر باشقا اولچۇ، دونه و يا دفعە دىر. بونا سايى دا دېيىلر. بو اولچودە هر
 نوعى اولچونون تكرارى و آرتىق - اسکىگى اولور. مثال: آغاج. بو آغاج
 دونه و دفعە معناسىندا اولاندا بىر بالابۇي دا آغاج دىركى ^الەۋئىن
 حسابى اونون اوستونە قازىلىپ و بىتلەلىك دە حساب ساخلانىز.
 و يا باغ، دېيىلندە، هرنەدن بىر باغ باغلاتمىش كىمى دىر. مثال: سوزو
 باغى، اوت باغى، و يا باش، دېيىلندە، حاضر اولان انسان لارين سايى دىر
 و.... آنجاق بو اولچولرىن چوخۇ عادى و بىللە سوېھە اولاقاپ بىر
 پاراسى دا عيارلاما دىر و اولچونون عيارى هرنە دىرسە، اونلا برابر اولور.
 مثال قارىش دېيىلندە، نظرە بىر عادى و اورتا ياشلى انسانىن ئىنى
 اولچوسودور و تقرىبىي حال دا ۱۵-۱۲ سانتى متىر دىر. و يا آتدىيم
 دېيىلندە، عيار اولاقاپ بىر اورتا بويلو انسانىن آتدىيم لارى نظردە دىر.

گوز عیاری و آل عیاری همین سترادان دیر.

بوندان بئله آذریا جان خالقی همین اولچولر لیله ایللر بوبیو آل - وئر واکین و
ساير ايش لره قول قویوب لار بونسوز کی ائل آراسیندا بیرینین حاقی آرادان
گئتمیش اولسون و يا بیریسینه بیر پای آرتیق و یئرسیز یئتیشمیش اولسون.
بلکه ده گئچمیش ده ياشایان آتا - بابالاریمیزین دوزگون لیکلری خود
اساس سانیلیردی و هر کیشی نین سوزو و بو گونون يوزلر چك - سفته
یئرینده اعتبارلى و ده بىرلى سانیلیردی. اولچولرین اصیل دا امچى سى
همین دوزلوگ اولا بىلر و هئچ نه بلکه اعتبار و اینام کیمی هئچ یئرده ثمرلى
اولا بىلمز.

زهره وفايى - تبريز - ۱۳۸۱

اولچولر شرح اوزان و مقیاس رایج در آذربایجان

- ۱- آپیاز (*apbaz*) واحد وزن - یک مشت پُراز چیزی. معمولاً بنشن.
- ۲- آتدیم (*atdim*) واحد طول - یک قدم از فاصله‌ای - قدم - فاصله‌ای که یک نفر می‌تواند در یک قدم بردارد.
- ۳- آتیم (*atim*) واحد طول - فاصله‌ای که با انداختن وزنه‌ای سنگین توسط یک فرد مورد اندازه‌گیری است.
- ۴- آدام بویو (*adam boyu*) واحد ارتفاع - به اندازه قد یک انسان متوسط یک و نیم متر به بالا الی دو متر.
- ۵- آرشین (*arşin*) واحد طول - برای اندازه پارچه معادل ۷۰ سانتی‌متر. برای اندازه‌گیری فرش معادل (پونزا باریم) یعنی ۱۱۵ سانتی‌متر. برای اندازه‌گیری زمین معادل ۱۰ گره تا ۱۶ گره.
- ۶- آرالی (*arali*) واحد طول - فاصله‌ای که مابین دو شئی هم جنس واقع است و آنها را از حالت پهلو به پهلو و چسبیده درمی‌آورد.

- ۷- آرا (*ara^a*) واحد طول - فاصله‌ای که مابین دو شئی وجود دارد. واحد ارتفاع - فاصله کف تا سقف - فضای خالی.
- ۸- آرالیک (*aralik^a*) واحد زمان - از دهم آذر ماه تا دهم دی ماه. فصل سوز و سرما.
- ۹- آرخ (*ark^a*) واحد طول و وزن همزمان. واحد آبی که وارد باگچه یا باگی می‌شود. حجم آبی که دریافت می‌شود.
- واحد طول - باگچه‌ای با ۵ آرخ - یعنی باگچه‌ای که ۱۵ متر طول دارد - اگر هو آرخ ۳ متر باشد.
- ۱۰- آخر چرشنبه (*axırçı^c*) واحد زمان - چهارشنبه آخر سال.
- ۱۱- آچی (*acı^a*) واحد طول و ارتفاع - زاویه دو بازویی از آنچه که به صورت (زاویه‌ای باز می‌شوند).
- ۱۲- آچیلی (*acılı^a*) واحد طول و ارتفاع - میزان مشخصی از زاویه - حتماً زاویه‌دار.
- ۱۳- آگاج (*ağac^a*) واحد شمارش - چوب برای حسابداری.
- ۱۴- آگاج (*ağacı^a*) واحد طول - برای اندازه‌گیری راه و مسیر - به اندازه ۶ کیلومتر - چهار آگاج یعنی ۲۴ کیلومتر.

۱۵- آغاج آتما (ağac atma) واحد طول - میزانی که با پرتاب یک چوب مشخص توسط فردی، واحد اندازه‌گیری می‌شود. این اندازه‌گیری برای تعیین مرزهای کشاورزی معمول است.

۱۶- آغاج پایی (ağac payı) واحد طوی و سطح - میزان زمینی که به فرد چوب انداز بعنوان سهم داده می‌شود.

۱۷- آغاج لار آییلاندا (ağaclar ayılanda) واحد زمان - ده روز مانده به نوروز - بخشی از فصل که در آن درختان شروع به بیدار شدن از خواب زمستانی می‌نمایند. ۱۵ الی ۳۰ اسفند ماه.

۱۸- آغارما (ağarma) واحد زمان - سپیده دم. ساعتی ار روز که خورشید شروع به دمیدن می‌نماید.

۱۹- آگوستوس (ağustus) واحد زمان - از دهم مرداد تا دهم شهریور ماه - ماه آگوست.

۲۰- آغیر آغاج (ağır ağac) واحد طول - اندکی بیش از یک آغاج مراجعه شود به آغاج.

۲۱- آغیر منزل (ağır mənzil) واحد طول - اندکی بیش از یک منزل مراجعه شود به منزل.

- ۲۲- آفشاءم (aqşam) واحد زمان - عصر هنگام - مابین بعداز ظهر و غروب کامل آفتاب.
- ۲۳- آفشاءم اذانی (aq.əzənɪ) واحد زمان - لحظه غروب آفتاب اذان مغرب.
- ۲۴- آلا قارانلیق (ala qaranlıq) واحد زمان - صبح سحر نزدیک به طلوع آفتاب معمولاً - عصر هنگام نزدیک به تاریکی کامل شب - و هر مکانی که نور در آن اندکی مایل به تاریکی باشد.
- ۲۵- آلاجا قارانلیق (alaca qaranlıq) واحد زمان - یک درجه روشن تر از آلاقارانلیق - نزدیک طلوع و نزدیک غروب.
- ۲۶- آلتين (altın) واحد پول - سکه‌ای که قبل از دینار در بین مردم رواج داشت و آن سکه‌های خرد طلا بود. وزن و قیمت آن ارزان تر از اشرفی و گران تر از دینار بود.
- ۲۷- آیاق (ayaq) واحد طول - اندازه‌ای که توسط کف پا گرفته می‌شود. با قرار دادن نوک پا در امتداد پاشنه پای جلویی، اندازه گرفته می‌شود. مقیاس‌های کوچک معمولاً.
- واحد شمارش بار و دفعه - سه آیاق یعنی سه بار و سه دفعه

(اوج آیاق سو) یعنی سه بار آب آورده شده است.

۲۸- اته ک (atək) واحد وزن - یک دامن پُر - کنایه از زیادی وزن شئی مورد نظر - یک دامن.

۲۹- اته ک اته ک - (atək atək) واحد وزن - دامن دامن.

۳۰- ارشین لیک (ershinlik) واحد طول و سطح - مترمربع به مقیاس آرشین. مراجعه شود به آرشین.

۳۱- ارمنی کفری (erməni kof) واحد زمان - ۲۵ روز بعد از عید نوروز. ۲۵ فروردین ماه الی ۳۰ فروردین. موسوم قلمه و پیوند.

۳۲- ارمنی - مسلمان دعواسی (ər.mus.davası) واحد زمان تاریخ ۱۲۸۷ هجری شمسی. سالی که جنگ بیش ارامنه و مسلمانان در ارومیه - خوی - سلاماس و سولدوز بوقوع پیوست.

۳۳- ارته (ertə) واحد زمان - زمان قبل از دیروز، روز قبل، ماه قبل، سال قبل - واحد مکان - مقامهای پشت و عقب.

۳۴- اذان چاغی (azan çağğı) واحد زمان - موقع اذان - ظهر یا مغرب.

۳۵- اذان الله اکبر (az. all.) واحد زمان - صبحدم - موقع اذان صبح.

۳۶- اذان دان گئچمه (az. geçmə) واحد زمان - پس از اذان

ظهر و عصر و مانده به اذان بعد و نصف شب.

۳۷- اجارلی (əcarlı) واحد زمان - مدت زمانی که نزول به پول در جریان تعلق می‌گیرد - روز پانزدهم به بعد. پانزده روز بعد از دادن پول به جهت فرضی وغیره.

۳۸- احیالار (əhyalar) واحد زمان - نوزدهم الی بیست و سوم ماه رمضان - معمولاً شب هنگام این تاریخ‌ها مد نظر است. روزهای نزول قرآن مجید.

۳۹- اشرفی (əşrəfi) واحد پول - سکه‌هایی از طلا و نقره - هر یک به قیمت معمول زمان خود. در کیسه‌هایی مخصوص شمارش و جمع می‌گردید و میزان وجه داخل کیسه از رنگ آن مشخص بود. ده اشرفی رنگ نخودی - بیست اشرفی رنگ آبی.... یکصد اشرفی در کیسه‌هایی طladوzi شده و زریفت قرار می‌گرفت. واحد شمارش به کیسه‌ها بود. اون گئی اشرفی - یعنی ده کیسه پنجاه تایی از اشرفی در مجموع ۵۰۰ سکه اشرفی طلا.

۴۰- اکیم (əkim) واحد زمان - نهم مهر ماه تا نهم آبان ماه - ماه اکیم.

۴۱- آل (əl) واحد شمارش - بیرون، یک بار - یک دور.

- ۴۲- ال عیاری (*əleyari*) واحد وزن - وزن‌کشی تخمینی بوسیله دست . وزن تقریبی هر چیزی .
- ۴۳- انجمن‌لیک (*əncümənlilik*) واحد زمان - سال ۱۲۸۵ شمسی - سال تأسیس انجمن‌های ولایتی و ایالتی .
- ۴۴- اوتوز شاهی (*otuz şahi*) واحد پول - سکه‌ای که ۳۰ شاهی ارزش داشت - مجموعی از ۲ قران و ۱۰ شاهی .
- ۴۵- اوتهن (*ötən*) واحد زمان و مکان - زمان گذشته و مکان طی شده .
- ۴۶- اویاشدان چاغنی (*obaşdan çağrı*) واحد زمان سحر - قبل از طلوع و سپیدهدم - سحری .
- ۴۷- اوچاق (*ocaq*) واحد زمان - دهم دی ماه تا دهم بهمن ماه - ماه اوچاق .
- ۴۸- اوچ بارماق (*üç barmaq*) واحد طول - در مقیاس کوچک - به اندازه سه انگشتی که پهلوی هم بصورت خوابیده قرار گرفته‌اند .
- ۴۹- اوچ پنابات (*üç panabat*) واحد پول - سکه‌ای که ارزش معادل ۱ قران و ۱۰ شاهی داشت . مراجعه شود به پنابات .
- ۵۰- اوچ شاهی (*üç şahi*) واحد پول - سکه‌ای که سه شاهی ارزش آن .

بود. مراجعه شود به شاهی.

۵۱- اوچ جوت بير تک (üç cut bir tək) واحد شمارش - مجموعی از سه جفت و یک تک - یعنی هفت. کنایه از قلت چیزی و جمعی.

۵۲- اوچ درم (üç derəm) واحد وزن - معادل یک دوم هفدرم. مراجعه شود به هفدرم.

۵۳- اوروچ آیی (oruc ayı) واحد زمان - ماه روزه - ماه رمضان.

۵۴- اوروچ بايرامي (oruc bayramı) واحد زمان - عید روزه - عید فطر - اول ماه شوال.

۵۵- اون ايكى شاهى (12 şahi) واحد پول - معادل سه عباسی تمام. مراجعه شود به عباسی.

۵۶- اون آلتى شاهى (16 şahi) واحد پول - معادل چهار عباسی تمام سکه ۱۶ شاهی - مراجعه شود به شاهی.

۵۷- اون سگيز شاهى (18 şahi) واحد پول - سکه‌ای که ۱۸ شاهی ارزش آن است - معادل ۹۰۰ دینار.

۵۸- اون قيران (10 qiran) واحد پول - سکه‌ای که معادل ۱۰ قران ارزش آن است. معادل یک تومان.

۵۹. او ن دورت گئجه لیک (14 gecəlik) واحد زمان - چهاردهم ماه قمری. چهاردهم هر ماه قمری - شب هنگام معمولاً. ماه شب چهارده.
۶۰. او وج (ovuc) واحد وزن - یک مشت. مشتی از چیزی.
۶۱. او وج قده ری (ov.qədəri) واحد وزن - وزن تقریبی از هر چیزی - به اندازه یک مشت تقریباً.
۶۲. او وج دولوسو (ov. dolusu) واحد وزن - یک مشت پرو سرربز از چیزی. یک مشت تمام.
۶۳. ایده گوله ننده (iyda gülə) واحد زمان - زمان گل دادن سنجدها.
۶۴. ایراق (iraq) واحد طول - فاصله‌ای دور غیر قابل اندازه‌گیری با مترازهای عادی - فاصله بسیار دور.
۶۵. ایر آن (iran) واحد طول - فاصله نزدیک و قابل اندازه‌گیری. فاصله‌ای در دسترس.
۶۶. ایره لی (irəli) واحد طول و زمان - دور در فاصله‌ای کمتر از ایراق. فاصله‌ای در مقابل چشم یا مسیر مقابل . واحد زمان، زمان آتی و نزدیک به حال.
۶۷. ایچیم (içim) واحد وزن - واحدی معادل یک قلب - مابعی که در

یک نفس خورده می شود.

۶۸- ایلوں (ilül) واحد زمان - دهم شهریور تا هشتم مهر ماه - ماه ایلوں.

۶۹- ایکی ریال (iki riyal) واحد پول - سکه‌ای که ارزش دو ریال دارد معادل ۲ قران و یا ۱۰ شاهی تمام.

۷۰- ایکی بارماق (2 barmaq) واحد طول - مقیاس کوچک - به اندازه دو انگشت به هم چسبیده - کنایه از واحد بسیار کوچک.

۷۱- ایکی شاهی (iki şahi) واحد پول - معادل یکصد دینار تمام - سکه یکصد دیناری - ۲ شاهی.

۷۲- ایکی الی (iki elli) واحد وزن - دو دست پر از چیزی - واحد تقریبی وزن.

۷۳- ایکی الی (iki elli) واحد پول - اسکناسی که معادل دو پنجه‌ای و برابر یکصد است.

۷۴- ایکی اووجلو (iki ovuclu) واحد وزن - دو مشت پر - وزن نزدیک به یقین از چیزی. کنایه از حرص و لع.

۷۵- ایکیندی چاغی (ikindi çağı) واحد زمان - عصر هنگام - از

بعد از ظهر تا نزدیک به غروب.

۷۶- بابلی (babli) واحد زمان - چهل و پنج روز بعد از عید نوروز پانزدهم اردیبهشت ماه. روزی که اندوخته‌های فصل زمستان بین همگان پخش می‌شود. «سامان سوورما» هم می‌گویند.

۷۷- باتمان (batman) واحد وزن - باتمان تبریز - معادل ۳ کیلوگرم تمام - سنگ ۳ کیلویی وزن‌کشی.

۷۸- باتمان یاریم (bat. yarim) واحد وزن - باتمان تبریز - سنگ وزن‌کشی معادل یک‌ونیم باتمان - ۴/۵ کیلوگرم.

۷۹- باتمان (batman) واحد سطح - باتمان تبریز - معادل ۴۰ مترمربع تمام.

باتمان اطراف، معادل زمینی که ۱۱ کیلوگرم بذر می‌خواهد برای کاشت به مقدار تقریبی ۵۰۰ مترمربع.

باتمان عباسی، واحد سطح، معادل ۱۰۰۰ مترمربع. باتمان‌های قید شده در زمین کشاورزی، باتمان اطراف، در زمین‌های مسکونی تبریز و در قباله‌های رسمی، باتمان عباسی است.

۸۰- بارماق (barmaq) واحد طول - به اندازه یک انگشت - واحد

بسیار اندک - کنایه از واحد اندک.

۸۱- بارماق سایی جا (bar.sayıca) واحد شمارش تعدادی به اندازه انجشتان دست - ده واحد - کنایه از واحد اندک.

۸۲- باش (baş) واحد شمارش - شمارش افراد حی و زنده - معمولاً شمارش افراد عائله.

۸۳- باش (baş) واحد وزن - یک چهارم دانگ از وزن تریاک برای مصرف یک بار معتاد به تریاک.

۸۴- باش یارما زامانی (baş yarmaza.) واحد زمان - ساعت ظهر و اذان ظهر روز عاشورا - موقع قمه زدن در ظهر روز عاشورا.

۸۵- بال آری چاغی (bal arı çağı) واحد زمان - دهم فروردین در آذربایجان - روزی که زنبورهای عسل ظاهر می شوند. تاریخ کشت و آبیاری.

۸۶- باغ (bağ) واحد شمارش - بند - بسته - بسته هایی از سبزیجات و غیره - بند هایی از پارچه و دیگر منسوجات.

۸۷- باندرولو (bandurlu) واحد شمارش - بسته - بند - بسته های مُهردار و پلمسپ شده - تریاک و مشروبات الکلی - دارو و الکل.

- ۸۸- باهور (bahur) واحد زمان - هفت روز از مرداد ماه گذشته گرمترین روزهای سال.
- ۸۹- باهالیق (bahāliq) واحد زمان - سال ۱۳۳۶ هجری شمسی و نیز ۱۲۹۶ شمسی - سالهای جنگ جهانی اول و روزهای قتلیق و گرانی اجناس.
- ۹۰- بایرام (bayram) واحد زمان - عید نوروز - اول سال جدید - پایان سال - پانزده روز اول فروردین ماه.
- ۹۱- بایرام آیی (bay. ayı) واحد زمان - ماه اسفند - ماه عید - ماه آماده شدن برای عید.
- ۹۲- بایراما قالان (bayrama qalan) واحد زمان - به عید مانده - به عید نوروز مانده چند روز و نهایتاً چند هفته.
- ۹۳- بایرامدان گئدهن (bay. gedən) واحد زمان - از عید گذشته از عید نوروز گذشته - چند روز و نهایتاً چند هفته بعد از عید نوروز.
- ۹۴- بشش شاهی (beş şahı) واحد پول - سکه‌ای که ارزش آن ۵ شاهی است. مراجعه شود به شاهی.
- ۹۵- بشش قران (qiran 5 -) واحد پول - سکه‌ای که ارزش آن ۵ قران

است - مراجعه شود به قران.

۹۶- بعش لیک (- *beshlik*) واحد وزن - شیشه هایی که گنجایش آنان با احتساب وزن خود همیشه ۵ لیتر است. ۵ لیتر از مایعی.

۹۷- بئله کیمی (- *belə kimii*) واحد ارتفاع - تا به اندازه کمر یک شخص متوسط القامة - ارتفاع تا کمر. گودی به ارتفاع پای تا کمر فردی.

۹۸- بست (- *bəst*) واحد وزن - معادل قیراط - واحد تریاکی که در یک بار دود می شود.

۹۹- بوستان پوزما (- *bostan pozma*) واحد زمان - اوآخر پاییز روزهایی که بستانها از هم پاشیده می شوند. پانزده روز مانده به زمستان.

۱۰۰- بوغاز اکیمی (- *boğaza kimi*) واحد ارتفاع - ارتفاع تا گلوی یک فرد متوسط القامة - گودی تا این ارتفاع.

کنایه از خوردن زیاد غذا تا به گلوی فردی برسد.

۱۰۱- بوغاز (- *bogaz*) واحد شمارش - تعداد ٹنگ های شربت و دوغ که در یک وعده غذا صرف شده است یا صرف خواهد شد.

۱۰۲- بوغدا داشی (- *bugda daşı*) واحد وزن - سنگ یازده کیلویی برای وزن کردن گندم معمولاً.

- ۱۰۳- بولاما چاغى (*bulama çağı*) واحد زمان - يك ماه پس از عيد نوروز - روزهایی که گوستندان می زایند و آغوز از آنان بدست می آید.
- ۱۰۴- بیچیم چاغى (*bıçım çağı*) واحد زمان - فصل دروی گندم تیرماه و مرداد ماه معمولاً.
- ۱۰۵- بیرباتمان (*bir batman*) واحد وزن - وزنی معادل ۱۰۰۰ مثقال.
- ۱۰۶- بیرائششک يوكو (*1 eşşək yukə*) واحد وزن - باری به اندازه حمل يك الاغ-سنگ و مصالح ساختمانی عمدتاً - کاه و یونجه هم.
- ۱۰۷- بيردهوه يوكو (*1 dərəyə*) واحد وزن - وزن باری که توسط يك شتر حمل می شود. کاه و خربزه و هندوانه معمولاً.
- ۱۰۸- بيرچره ک (*1 çərək*) واحد طول - معادل ۴ گره و هرگره به اندازه يك وجب و معادل ۱۰۰ سانتی متر.
- ۱۰۹- بيرآل (*bir al*) - واحد شمارش - شمارش به ترتیب ۵-۵-۱۰-۱۰-۱۰ مثال ۶ آل یعنی ۳۰ عدد از ۵-۵.
- ۱۱۰- بير خط (*bir xət*) واحد شمارش - علامی که بر روی يك چوب گذاشته می شود و معمولاً ۵۰ علامت را شامل می شود. در مورد حساب های نسبه معمولاً بکار می رود. بيرخط ياریم یعنی ۷۵ مورد

بدھی و یا بر عکس، پرداخت.

۱۱۱- بیر داش (bir daş) واحد طول - هر ده قدم یک سنگ می‌گذارند و نهایتاً سنگها را می‌شمارند. ده سنگ یعنی یک صد واحد شمارش - در برابر هر واحد یک سنگ قدم. می‌گذارند و بعد سنگها را می‌شمارند. معمولاً در شمارش آنچه که در حرکت است مثل چهارپایان بکار می‌رود.

۱۱۲- بیر تومن (1 - tümən) واحد پول - سکه‌ای به ارزش یک تومان معادل ۱۰ قران.

۱۱۳- بیر شاهی (1 şahi) واحد پول - سکه‌ای معادل یک شاهی و برابر با ۲ عباسی.

۱۱۴- بیر مانات (1 manat) واحد پول - اسکناسی به ارزش یک مانات معادل با ۳ قران - ۱۰ شاهی.

۱۱۵- بیر ریال (1 riyal) واحد پول - سکه‌ای به ارزش یک ریال معادل ۱۰۰ دینار.

۱۱۶- بیر قیران (1 qiran) واحد پول - سکه‌ای به ارزش یک قران و معادل ۱۰۰۰ دینار.

۱۱۷- بیر تومان (*tūmən* ¹) واحد پول - سکه‌ای به ارزش یک تومان و معادل ۱۰ قران.

۱۱۸- بیر عباسی (*abbasi* ¹) واحد پول - سکه‌ای به ارزش یک عباسی - معادل ۲۰ دینار و معادل ۴ شاهی.

۱۱۹- بیر چره ک (*çorək* ¹ -) واحد وزن - وزن سقط فروشان - یک چارک معادل ۱۰ سیر.

۱۲۰- بیر چتور (*çətvar* ¹ -) واحد وزن - برای اشیاء کم وزن مثل چایی و غیره - یک چتور معادل ۲۲ مثقال بازار تبریز.

۱۲۱- بازار (*pazar* ¹ -) واحد زمان - روز یکشنبه - روز دوم هفته.

۱۲۲- بازار ارته‌سی (*pazar ertəsi* ¹ -) واحد زمان - روز بعد از یکشنبه روز دوشنبه - روز سوم هفته.

۱۲۳- پنجه (*pənce* ¹ -) واحد وزن - یک پنجه معادل $\frac{1}{4}$ پونزا - مراجعه شود به پونزا.

۱۲۴- پنابت (*pənəbat* ¹ -) واحد پول - پنابات هم نوشته می‌شود. سکه‌هایی به ارزش یک پنابت معادل ۱۰ شاهی - سکه‌هایی که توسط پناه‌علی خان جوانشیر، حاکم شوش بر روی نقره زده شد و ۱۰ شاهی

ارزش آن بود و به نام پناه علی خان نامیده می شد.

۱۲۵- پرشنبه (pərʃənbə) واحد زمان - روز پنجشنبه - روز ششم هفته.

۱۲۶- پونزا (ponza) واحد وزن - یک پونزا معادل $\frac{1}{16}$ با تمان تبریز ۶۴ متقال.

۱۲۷- پونزا یاریم (ponza yarım) واحد وزن - یک و نیم پونزا - معادل یک کیلو.

۱۲۸- پوت (put) واحد وزن - یک پوت معادل ۴۰ گیروانکا - ۱۶ کیلوی تبریز.

۱۲۹- پیتیک (pitik) واحد وزن.

۱۳۰- تاس (tas) واحد وزن - ظرفی به حجم تقریبی یک لیتر به جهت توزین دوشاب. شمارش به تعداد تاس‌ها و در جمع وزن کامل آن بدست می آید.

۱۳۱- تای (tay) واحد وزن و شمارش - یک بسته از یک نوع جنس بدون احتساب وزن آن. معمولاً وزن‌های بالاتر از ۵۰ کیلو می باشد. دو تای تشکیل یک عدل را می دهند.

۱۳۲- تاقه (*taqa*) واحد طول - پارچه‌ای به طول ۳/۵ متر - اگر نوع پارچه شال و ترمه باشد تا قد ۲/۵ متر است. تاقه پارچه‌های ارزان قیمت ۴ متر است.

۱۳۳- تخته (*taxta*) واحد شمارش - در مورد فرش بکار می‌رود. سه تخته فرش یعنی سه پارچه فرش به هر اندازه.

۱۳۴- تکهم سیئره ک (*təkəm - seyrək*) واحد شمارش - آنچه که اندک و قابل شمارش آنی است - جسته و گریخته - انگشت شمار.

۱۳۵- تموز (*- təmüz*) واحد زمان - دهم تیر ماه الی ۹ مرداد ماه - ماه تموز - تابستان.

۱۳۶- توت یشه دوشنده (*tut yerə düşəndə*) واحد زمان - آخر اردیبهشت.

۱۳۷- تور (*tor*) واحد وزن و شمارش - یک تور از یک جنس واحد مثال یک تور هندوانه - یک تور کاه - وزن‌های بالا.

۱۳۸- توم (*tom*) واحد شمارش - ابوهی از یک جنس معلوم - معمولاً پشم - علوفه - سبزیجات.

۱۳۹- توب آتاندا (*top atanda*) واحد زمان - لحظه‌ای که توب در می‌شود. موقع افطار ماه رمضان - موقع غروب آفتاب در ماه رمضان.

۱۴۰- توب (^{top}) واحد شمارش - یک توب از یک پارچه - به نسبت جنس پارچه متفاوت است - از ۲۵ متر تا ۵۰ متر.

۱۴۱- تولوخ (^{tulux}) واحد شمارش - آب و یا دیگر مایعاتی که با تولوخ حمل می شود. تولوخ پوست دوخته شده و در دارگو سفند.

۱۴۲- توخوملوئیر (^{-tuxumlu}) واحد سطح - زمینی که کاشته شده است در مرزیندی با زمینی که کاشته نشده است.

۱۴۳- توفنگ قراوول دان دوشنده (^{(- tü fəng ...}) واحد زمان - لحظه‌ای که پست نگهبانی عوض می شود. سابقاً تحويل پست با تک تیراندازی صورت می گرفت. ساعت آن همیشه ثابت و مشخص بود.

۱۴۴- تومان (^{-tümən}) واحد پول - اسکناسی به ارزش یک تومان معادل ۱۰ ریال - امروزه اسکناس تبدیل به سکه گردیده است.

۱۴۵- داش (^{-daş}) واحد زمان - هر دوری از آسیاب آبی که بگردد و سنگ رویی آن یک دور کامل چرخیده باشد.

۱۴۶- دانا (^{-dana}) واحد شمارش - یک دانه - یک واحد از چیزی - از یکصد به بالا دوباره از یک شروع می شود.

۱۴۷- دانگ (dang) واحد شمارش - $\frac{1}{6}$ از چیزی - معمولاً دارو و یا تریاک.

در صورت شمارش واحد سطح، یک دانگ، $\frac{1}{6}$ از زمین و سه دانگ یعنی نصف زمین و شش دانگ یعنی تمامی سطح زمین مورد نظر.

۱۴۸- دانگ (dang) واحد وزن - یک دانگ معادل شش نخود. مراجعه شود به نخود.

۱۴۹- دان قارالاندا (dan qaralanda) واحد زمان - ساعت و لحظاتی که افق شروع به تاریک شدن می‌نماید. ساعات غروب. دان محل طلوع و غروب ستاره زهره می‌باشد.

۱۵۰- دان آغاراندا (dan ağaranda) واحد زمان - ساعت و لحظاتی که شفق شروع به روشن شدن می‌نماید. طلوع سحر و صبح.

۱۵۱- دان قیزاراندا (dan qızaranda) واحد زمان - لحظاتی قبل از دان قارالاندا - لحظاتی که افق به سرخی می‌زند و آفتاب در حال غروب است.

۱۵۲- دان گویده کن (dan göydəkən) واحد زمان - قبل از طلوع

زمانی که ستاره زهره هنوز در آسمان قابل رویت است.

۱۵۳- دان یاراندا (- dan ya randa) واحد زمان - طلوع آفتاب

سفیدی صبح وقتی می دهد.

۱۵۴- دان گورونمه میش (dan görün məməş) واحد زمان

لحظه‌ای از عصر که نزدیک به غروب است ولی هنوز غروب نشده است.

۱۵۵- داغ قالاقی (- dağ qalağı) واحد ارتفاع - ارتفاع چیزی و یا

اجناسی به اندازه بسیار زیاد. به اندازه کوه. کنایه از زیاد انباشته شدن.

۱۵۶- دامجی (- damcı) واحد شمارش - وزن قطره - یک قطره از هر

مایعی.

۱۵۷- دسته (- əstəp) واحد زمان - ساعت دوازده ظهر یا دوزاده

شب. لحظه‌ای که عقربه‌های ساعت بر روی هم قرار گرفته‌اند.

۱۵۸- دسته دن سونرا (- dəstəpənən sonra) واحد زمان - ساعت

بعد از ظهر الی نرسیده به عصر.

۱۵۹- دسته دن قاباق (- dəstəpən abaq) واحد زمان - ساعت

قبل از ظهر - ساعت نزدیک به ظهر.

۱۶۰- دهri (- dəri) واحد وزن - یک دهri روغن یا پنیر معادل ۱۵

- کیلوگرم - پوست دوخته شده گوسفندی به جهت حمل روغن و پنیر.
- ۱۶۱- دهرين ليك (dərinlik) واحد طول - به نسبت گودی - ميزان گودی جايي - ارتفاع معكوس.
- ۱۶۲- دهوه بويوجا (dərə boyuca) واحد ارتفاع - انباسته و افراسته به اندازه قد يك شتر.
- ۱۶۳- دهيرمانليق (dəyirmanlıq) واحد وزن - ميزان آبی که يك دور می تواند آسياب را بچرخاند. ميزان فشار آب جاري.
- ۱۶۴- دورت بارماق (4 barmaq) واحد طول - فاصله اي به اندازه چهار انگشت که در کنار هم قرار دارند. واحد اندک.
- ۱۶۵- دورت شاهى (4 şahc) واحد پول - سکه اي به ارزش ۴ شاهى. معادل ۲۰ دينار.
- ۱۶۶- دورم (du dirəm) واحد وزن - دو درم، معادل ۵ دانگ - ۱۰ مثقال - واحد اندک برای شمارش اجناس سبك.
- ۱۶۷- دونوم (dünum) واحد طول - تعداد پيچ هايي که در مسيري قرار دارند و قبلًا متري شده اند. چهار دونوم، يعني پيچ چهارم - تعداد چهار پيچ طي مسيري شده.

۱۶۸- دوری (- döri) واحد شمارش - دیس پلو - تعداد دیس های پلو که حذف شده یا لازم است.

۱۶۹- دیازلیق (- dəyazlıq) واحد ارتفاع - عمق جایی - معمولاً عمق های اندک.

۱۷۰- دینار (- dinar) واحد پول - یک دینار معادل

۱۷۱- دیزه کیمی (- dizəkimi) واحد ارتفاع - تا زانو - آنچه که تا زانو بالا می آید، یا عمقی که تا زانو در آن می توان قرار گرفت.

۱۷۲- ذره (- zərrə) واحد وزن - یک ذره معادل

۱۷۳- روسلوقدان (- rusluqdan) واحد زمان - سال ۱۳۲۰ هجری شمسی - سال تسلط روسها بر آذربایجان.

۱۷۴- ربع چتور (- çətəvər $\frac{1}{4}$) واحد وزن - یک چهارم از چتور معادل ۵ مثقال و نیم.

۱۷۵- رغیب (- rağayıb) واحد زمان - اولین پنجشنبه ماه ربیع - روز درگذشتگان.

۱۷۶- جشن (- cəş) واحد شمارش - یک سینی مخصوص پخت باقلوا دو جشن، معادل ۱۰ کیلوگرم باقلوا.

- ۱۷۷- جو (جو) - واحد پول - سکه‌ای فلزی و کم ارزش - یک جو معادل ۶ فرد.
- ۱۷۸- جوما (cuma) - واحد زمان - روز آخر هفته - روز جمعه.
- ۱۷۹- جومه ارته‌سی (cuma ertəsi) - واحد زمان - روز فردای جمعه روز شنبه.
- ۱۸۰- جمله‌لر (cəmlələr) - واحد زمان - ده روز مانده به عید نوروز روزهای وزیدن بادگرم بهاری.
- ۱۸۱- جیلولوق (ciluluq) - واحد زمان - سالهایی که جلوه‌های حکاری (کردهای آسوری) به قتل و غارت در ارومیه - خوی - سلماس و... مشغول بودند. جنگ جهانی اول.
- ۱۸۲- جیغالا (ciğala) - واحد
- ۱۸۳- حزیران (həziran) - واحد زمان - اول خرداد تا ۹ تیر ماه. روزهای گرم سال.
- ۱۸۴- خدیر نبی (xədir nəbi) - واحد زمان - شب جمعه سه هفته مانده به عید نوروز - شب احسان بر مردگان و زندگان - ارسال سیورسات عید به منزل قوم و خویش و دیگر افراد نیازمند.

- ۱۸۵- خاروار (xarvar) واحد وزن - خرواز تبریز - یک خروار معادل یکصد باتمان.
- ۱۸۶- خرد (xird) واحد پول - سکه های فلزی معادل ۱ پشیز - معادل ۱۲ فلس.
- ۱۸۷- خرمن واختی (xarman vaxtı) واحد زمان - روزهایی که خرمن برداشت می شود. فصل درو و برداشت گندم.
- ۱۸۸- خوروزلار بانلایاندا (xoruzlar banlayanda) واحد زمان صبح قبل از طلوع - زمانی که خروس ها می خوانند. مصدق طلوع صبح است. اذان الله اکبر.
- ۱۸۹- چارچارلار (çarçarlar) واحد زمان - چهار روز آخر چله بزرگ زمستان و ۸ روز اول چله کوچک - سرددترین روزهای سال.
- ۱۹۰- چئت (çet) واحد وزن - یک چت معادل ۱۱ مثقال تبریز.
- ۱۹۱- چای داشی (çay dasşı) واحد وزن - سنگ مخصوص وزن کشی چای خشک - گیروانکا. مراجعه شود به گیروانکا.
- ۱۹۲- چارشنبه (çərşənbə) واحد زمان - روز پنجم هفته - روز چهارشنبه.

۱۹۳-چره ک (çırak) واحد وزن - یک چارک تبریز معادل $\frac{1}{4}$ باتمان تبریز - ۱۶ مثقال.

۱۹۴-چتوهه (çetvər) واحد وزن - یک چتوهه معادل ۲۲ مثقال.

۱۹۵-چکی (çəki) - واحد وزن - یک واحد از وزن کشی هر چیزی یکبار توزین - وزن یکبار وزن کشی.

۱۹۶-چوره ک چاغی (çörək çağı) واحد زمان - ساعت صرف نهار یا شام - ساعت استراحت - آنтраکت کار.

۱۹۷-چومچه (çömçə) واحد وزن.

۱۹۸-چوال (çuval) واحد وزن - یک چوال از خاک - شن، معمولاً مصالح ساختمانی.

۱۹۹-چیله (çillə) واحد زمان - فصل زمستان. بالا چیله، چله کوچک ۱۵ بهمن تا ۱۰ اسفند.

بویوک چیله، چله بزرگ ۲۵ دی تا ۱۵ بهمن.

۲۰۰-چکیم (çəkim) واحد شمارش - دم - نفس - یک دم کشیدن سیگار - پنک.

۲۰۱-چیمدیک (çimdirik) واحد وزن - کمترین اندازه از چیزی - تا آن

اندازه که توسط دو انگشت برداشته شود. ذرهای از چیزی.

۲۰۲-ساعت (- saat) واحد زمان - واحد وزن - زمان یک ساعت

معادل ۶۰ دقیقه - ۱ ساعات سو یعنی آبی که به مدت یک ساعت وارد استخراج یا باعچه می شود.

۲۰۳-ساعت لیق (- saathıq) واحد زمان - به اندازه یک ساعت.

۲۰۴-سالی (- salı) واحد زمان - روز چهارم هفته - روز سه شنبه.

۲۰۵-سحر (- səhər) واحد زمان - ساعتی از صبح سحر - شروع طلوع آفتاب.

۲۰۶-سس قولاقا چاتین جا (- şəs qulağa çatınca) واحد طول

فاصله ای که تا آنجا صدا به گوش یک فرد عادی می رسد. ساعت قراردادی برای اذان ظهر ماه رمضان به شرط ترک محل به جهت ابطال روزه و یا برعکس.

۲۰۷-سقوط (- təqəs) واحد وزن - سقط تبریز - یک سقط معادل

مثقال - یک باتمان تبریز.

۲۰۸-سقط داشی (- daşqət səqət) واحد وزن - یک سقط قند معادل

۲۰۹-سقط باتمانی (- səqət batmani) واحد وزن - یک سقط از

باتمان معادل

- ۲۱۰- سه درم (sedirəm) واحد وزن - یک واحد از وزن سه درم معادل ۱۰ مثقال تبریز - ۱۵/۵ دانگ.
- ۲۱۱- سله (سله) واحد شمارش - سبدهای توری مخصوص حمل مرغ و خروس زنده - معمولاً حاوی ۲۰ مرغ. سه سله یعنی ۶۰ مرغ و خروس.
- ۲۱۲- سلماس باتان ایل (salmas batan yil) واحد زمان - سال ۱۳۰۹ شمسی - سالی که در سلماس زلزله بوقوع پیوست.
- ۲۱۳- سون یاز (son yaz) واحد زمان - بهار آخری - پائیز - فصل پائیز.
- ۲۱۴- سورو (sürü) واحد شمارش - یک سورو یعنی تعداد معینی از گوسفند و رمه کلاً.
- ۲۱۵- سورو گلنده (- - - - -) واحد زمان - عصر هنگام زمانی که رمه از چرا بر می گردد.
- ۲۱۶- سویوق دوشنده (soyuq düşəndə) واحد زمان - آبان ماه تقریباً - روزهایی که سرمای فصلی جایگزین گرما می شود.
- ۲۱۷- سیخما (sixma) واحد وزن - یک مشت پراز چیزی بدان حد که بتوان مشت را بست.

۲۱۸- سیله‌مه (siləmə) واحد وزن - تا آن حد از چیزی که جای خالی برای بقیه نباشد. اشباع - پر بدون اینکه بر روی هم انباشته شود - سطح مملو.

۲۱۹- سیر (sir) واحد وزن - سیر تبریز معادل ۸۰ مثقال - ۱۶ مثقال.

۲۲۰- سیه (siyə) واحد وزن - یک سیه معادل $\frac{1}{8}$ باتمان تبریز - معادل ۱۲۰ مثقال تبریز.

۲۲۱- شاهی (şahə) واحد پول - یک سکه از شاهی - معادل ۵۰ دینار.

۲۲۲- شام (şəm)

واحد زمان - شب هنگام بعد از غروب و قبل از نصف شب - زمانی که نیاز به روشن نمودن چراغ و روشنایی است.

۲۲۳- شافاق آتاندا (şafaq atanda) واحد زمان - صبح هنگام زمانی که رگه‌هایی از نور در افق دمیده می‌شود.

۲۲۴- شافاق یاراندا (şə.yaranda) واحد زمان - صبح سحر زمانی که نور سپید صبحگاهی دمیده می‌شود.

۲۲۵- شئر چیخاندا (şer çixanda) واحد زمان - عصر روز عاشورا زمانی که شیر شبیه‌سازی به میدان آورده می‌شود.

- ۲۲۶- شمع پایلانان گون (şam paylanan gün) واحد زمان - روز تاسوعا روزی که شمع به مساجد شهر پخش می شود.
- ۲۲۷- شوبات (şubat) واحد زمان - ۱۱ بهمن ماه تا ۱۸ اسفند ماه - ماه شوبات.
- ۲۲۸- شئیشه (şeşə) واحد زمان - شیشک هم گفته می شود. ۳۶ روز بعد از عید نوروز - روز سی و ششم از عید نوروز.
- ۲۲۹- عباسی (abbası) واحد پول - یک عباسی معادل ۲۰ دینار.
- ۲۳۰- عاشورا (aşura) واحد زمان - دهم ماه محرم - روز شهادت امام حسین و بارانش.
- ۲۳۱- عدل (ədl) واحد وزن - واحد شمارش - یک عدل دو تای - دو بسته از یک جنس - بسته بدون وزن مشخص.
- ۲۳۲- عرفه گونو (ərefəgünü) واحد زمان - روز آخر سال شمسی ۲۹ اسفند ماه.
- ۲۳۳- فرقه لیک (firqəlik) واحد زمان - سال ۱۳۲۴ شمسی - سال تشکیل فرقه دمکرات در آذربایجان.
- ۲۳۴- فتیله (əfilə) واحد پول - یک فتیله معادل ۶ نقیر. مراجحه شود به نقیر.

۲۳۵- فلوس (filus) واحد پول - یک فلوس معادل ۶ فتیله.

۲۳۶- قاب دولوسو (qab dulusu) واحد وزن - یک ظرف پر - ظرفی که میزان اندازه گیری است. روغن - برنج و هر چیز دیگر با هر ظرفی که داده شده است با همان هم محاسبه می شود.

۲۳۷- قاتار (qatar) واحد شمارش - یک قطار از یک جنس معلوم - یک قطار شتر بین ۶ و یا ۱۲ است - یک قطار فشنگ، ۳۶ فشنگ است.

۲۳۸- قات (qat) واحد شمارش - لایه هایی که از یک جنس بر روی هم قرار می گیرند و با همان لایه شمرده می شوند - پارچه، خامه، پوست و....

۲۳۹- قارانلیق دوشنده (qaranlıq düşəndə) واحد زمان - پس از غروب - زمانی که تاریکی چیره می شود.

۲۴۰- قاراپول (qara pal) واحد پول - سکه از جنس برنز یا روی - کم ارزش - پشیز.

۲۴۱- قاریش (qarış) واحد طول - وجب - یک وجب معادل فاصله از نوک انگشت کوچک تا نوک انگشت سبابه در حالت کاملاً باز شده معمولاً به سانتی متر.

۲۴۲-قاریش یاریم (qarış yarım) واحد طول - یک و نیم و جب - یک و جب + نیم و جب.

۲۴۳-فاش قارالاندا (qas qaralanda) واحد زمان - لحظه غروب و تاریکی بعد از آن.

۲۴۴-فashiq او جوندا (qasıq ucunda) واحد وزن - اندکی از چیزی که در نوک فاشق می‌تواند جای بگیرد. ادویه‌جات معمولاً.

۲۴۵-فashiq دولوسو (qasıq dulusu) واحد وزن - فاشقی پراز یک چیز واحد.

۲۴۶-قالاما (qalama) واحد وزن - انبوهی از چیزی - انباسته شده در ظرفی واحد - از یک فاشق گرفته تا یک ظرف بزرگتر.

۲۴۷-قانا (qana) واحد شمارش - واحد سطح - کاریزهای مخصوص کشت انگور - شمارش به تعداد قاناها - فاصله‌های ۳ متری قانا ثابت است. ۱ قانا یعنی ۹ مترمربع. ۳ قانا یعنی ۳۶ مترمربع.

۲۴۸-قتمیر (qətmir) واحد پول - یک قتمیر معادل ۱۲ ذره - مراجعه شود به ذره.

۲۴۹-قران (qiran) واحد پول - یک قران معادل هزار دینار.

- ۲۵۰- قند داشى (qətdaşı) واحد وزن - سقط داشى يا همان سقط باتمان - يك قند داشى معادل ۳ کيلوگرم است.
- ۲۵۱- قورا پىشىرەن آى (qora pişirən ay) واحد زمان - مرداد ماه ماهى كه غوره در آن تبدیل به انگور مى شود - فصل گرم.
- ۲۵۲- قوروش (quruş) واحد پول - يك قوروش معادل قوريان آيى (qurban ayı) واحد زمان - ماه قربان - ماه ذيحجه.
- ۲۵۳- قوريان بايرامى (qurban bayramı) واحد زمان - روز عيد قربان.
- ۲۵۴- قوزو قىرخىمى (quzu qırxımı) واحد زمان - فصل چىدن پشم برهها - خرداد ماه.
- ۲۵۵- قوجاق دولوسو (qucaq dulusu) واحد وزن - يك آغوش پر از چىزى - تا آن حد كه در يك آغوش جا بىگىد.
- ۲۵۶- قوج قاتىمى (qos qatımı) واحد زمان - فصلى كه قوج و ميش بهم آميخته شوند - فصل جفتگىرى دام اهلى.
- ۲۵۷- قوشلار كوچنده (quşlar köçəndə) واحد زمان - فصل مهاجرت پرنىڭان - شروع فصل سرما - اول پائىز.

۲۵۹- قولاج (qolac) واحد طول - یک قولاج معادل مسافتی که از نوک انگشت وسط یک فرد عادی تا آرنج وی - ۵۰ سانتی متر تقریباً.

۲۶۰- قول آچ (qolaç) واحد طول - یک قول آچ معادل مسافتی که از نوک انگشت وسط شخصی متوسط تا نوک انگشت وسط دست دیگر در حالتی که دستها کاملاً کشیده و باز باشند، حدود ۲ متر می باشد.

۲۶۱- قوس آیی (qovusayı) واحد زمان - معادل آذر ماه - ماه نهم سال شمسی.

۲۶۲- قویون جا (qoyunca) واحد طول - مسافتی که یک گوسفند به حالت خوابیده اشغال می کند. واحد زمان - ساعت ۱ بعداز ظهر - سایه دیوار به اندازه یک گوسفند خوابیده باشد.

۲۶۳- قویروق، دوناندا (quyruq donanda) واحد زمان - روزهای نیمه دوم مرداد ماه و نیمه اول شهریور ماه - روزهایی که چربی ذوب شده (دمبه)، می بندد.

(quyruqlu ul.dan bəri) ۲۶۴- قویروقلو اولدو زدان بری واحد زمان - از سال ۱۹۱۰ میلادی به این طرف و یا ۱۹۸۶ میلادی به این طرف - سالی که ستاره دنباله دار ظاهر شد.

- ۲۶۵-قیرات (qirat) واحد وزن - بک قیرات معادل هجری شمسی - سال گرانی و خشکسالی.
- ۲۶۶-قیتلیق ایليندن (qılıq yilindən) واحد زمان - سال ۱۲۸۸
- ۲۶۷-قیش گیرنده (qış girəndə) واحد زمان - روزهایی که زمستان شروع می شود - قبل از چله.
- ۲۶۸-کاسیم (kəsim) واحد زمان - ۱۰ آبان ماه تا ۹ آذر ماه - ماه کئیسم.
- ۲۶۹-کسمه (kəsmə) واحد شمارش - هر کسمه یک برش از پنیر قالب پنیر - معمولاً ۱۲۰۰ گرم.
- ۲۷۰-کلف (kələf) واحد شمارش - به وزن - تقریباً $\frac{1}{5}$ کیلوگرم از نین
فرش - کاموا - طناب که بصورت قولاج پیچیده و بسته شده است.
- ۲۷۱-کلفچه (kələfçə) واحد شمارش، کلف - پیچیا، سُدَه و گلوله شده - نخ فرش و ابریشم و کاموا.
- ۲۷۲-کله (kəllə) واحد شمارش - قالب مخروطی شکل قند ریخته شده - کله قند به وزن تقریبی ۳ کیلوگرم و شاید کمی اندک تر.
- ۲۷۳-کوز (köz) واحد سطح - زمینهای مرزیندی ژاده کشاورزی، مرزهایی سوای دیوار - نهر و مسیر آب - کوز یعنی فاصله نیز اول تازه

سوم - متراژ کریزه نسبت فوع محصول متفاوت است. کوز یونجه ۳۰ متر

کوز انگور ۲۰ متر - کوز صینی جات ۱ متر...

۲۷۴-کیروانکا (kirvan ka) واحد وزن - سنگ وزن - یک کیلو و انکا

معادل ۸۸ مثقال تبریز - بیشتر به جهت توزین چای خشک بکار می رود.

۲۷۵-کیلو (kilov) واحد وزن - یک کیلو معادل ۱۰۰۰ گرم.

۲۷۶-گنجه (gecə) واحد زمان - شب هنگام - از تاریکی غروب تا

سفیدی طلوع آفتاب.

۲۷۷-گنجه‌زن گنجمیش (ge几何) واحد زمان

ساعتی از ریغ شب گذشته.

۲۷۸-گنج، پاریسی (gecəyarısı) واحد زمان - نصف از شب گذشته

- نصف شب.

۲۷۹-گره (gerə) واحد طول - یک گره معادل

۲۸۰-گور - گورم (görər, görməz) واحد زمان - سپیدی صحیح و یا

قریب به شریوب - مراجمه شود به آلاقارانیق.

۲۸۱-گوچ عباری (göz əyari) واحد وزن - طول میزانی که یادیشم

می تواند گچه هیچ داردیه وزن - طول - تعداد - تخمینی بوسیله چشم یک هرجه بالغ

۲۸۲- گوز آچیب یومونجا (واحد زمان) - göz açıp yumunca

ثانیه - تا چشم بهم بزنی.

۲۸۳- گوز ورونجا (واحد زمان) - göz vurunca

زدن - آنی.

۲۸۴- گوز (-) واحد وزن و زمان - پک گوز حجم سوراخی که

آب را از استخرها و سدها در یک ساعت می تواند انتقال دهد. گاهی یک

استخر دارای چند گوز است - سه گوز یعنی سه ساعت تمام آب در یک

ساعت.

۲۸۵- گوز ایشله دیکجه (-) واحد طول - تا آنجا که

چشم قادر به دیدن است.

۲۸۶- گون آتاندا (-) واحد زمان - صبح سحر - طلوع

اولین شعاع های آفتاب.

۲۸۷- گون یاپیلاندا (-) واحد زمان - صبح اول وقت

بعد از طلوع کامل آفتاب.

۲۸۸- گون قوزاناندا (-) واحد زمان - صبح که

آفتاب بطور تمام قرص از شفق بر می خیزد.

۲۸۹- گون آییلنده (- gün ayilende) واحد زمان - نیم ساعت

بعد از ظهر - زمانی که آفتاب به سوی مغرب خم می شود.

۲۹۰- گون باتاندا (- gün batanda) واحد زمان - زمان غروب کامل

خورشید - اول شب.

۲۹۱- گون چیخاندا (- gün çıxanda) واحد زمان - صبح زمان طلوع

آفتاب.

۲۹۲- گون باتاناچا (- gün batanaca) واحد زمان - تا زمانی که آفتاب

غروب کند - زمان روشنی و روز.

۲۹۳- گون چیخمامیش (- gün çıxmamış) واحد زمان - اوآخر شب

قبل از طلوع آفتاب و نزدیک به سحر.

۲۹۴- گون باتمامیش (- gün batmamış) واحد زمان - عصر هنگام

قبل از غروب آفتاب.

۲۹۵- گون اورتا (- gün orta) واحد زمان - ظهر هنگام - ساعتی که

خورشید در وسط آسمان قرار می گیرد.

۲۹۶- لبه لب (- Lebeləb) واحد ارتفاع - ظرفی پراز چیزی تا

آن حد که لبالب باشد.

۲۹۷-لوله (- Lüle) واحد شمارش - یک باند رول از تریاک.

۲۹۸-لوله (- Lüle) واحد وزن - حجم آبی که از یک لوله توافق یافته، از محلی به محل دیگر انتقال می‌یابد. ۵ لوله‌لی حمام، یعنی حمامی که لوله آب دریافت می‌کند. کیلووات امروز.

۲۹۹-ماهات (manat) واحد پول - یک مانات معادل ۳ قران اون شاهی.

۳۰۰-مارت (- mərt) واحد زمان - ۹ اسفند تا ۱۱ فروردین - ماه مارت.

۳۰۱-مائیس (mayis) واحد زمان - ۱۱ اردیبهشت تا ۱۰ خرداد ماه ماه مای.

۳۰۲-مثقال (- misqal) واحد وزن - یک مثقال تبریز معادل ۲۴ نخود معادل ۶۸/۴ گرم.

۳۰۳-صدق‌لیک (müsəddiklik) واحد زمان - سال صدارت مصدق - ۱۳۳۲ شمسی.

۳۰۴-من (- mən) واحد وزن - یک من تبریز معادل ۶۴۰ مثقال تبریز.

۳۰۵-منزل (- məNnzil) واحد طول - یک منزل معادل ۶ آگاج - مسیری که صبح تا عصر یک حیوان بارکش می‌تواند بپیماید - ایستگاههای بین راه.

- ۳۰۶-موتال (motal) واحد شمارش - واحد حمل پنیر و روغن مراجعه شود به دهri.
- ۳۰۷-موسیل (musil) واحد شمارش - یک قطعه فرش کم عرض و طویل - کناره - جوت موسیل یعنی یک جفت کناره هم اندازه و هم شکل و هم ریز.
- ۳۰۸-مین دینار (mindinar) واحد وزن - یک مین لیق معادل ۱۰۰۰ مثلال - ۱ باتمان تبریز.
- ۳۰۹-ناسیرقا (nasirqa) واحد شمارش - ظرف حمل مصالح و مالات ساختمانی - مثال این بام ۱۸ ناسیرقا کاه گل لازم دارد.
- ۳۱۰-ناهار (nahar) واحد زمان - ظهر هنگام - وقت صرف غذای ظهر.
- ۳۱۱-ناهاردان سونرا (na, sonra) واحد زمان - ساعات بعد از ظهر و قبل از عصر.
- ۳۱۲-نخود (-noxud) واحد وزن - یک نخود برابر چهار گندم مراجعه شود به گندم - واحد توزین انداز.
- ۳۱۳-نشتولوق (nəştuluq) واحد زمان - صبح هنگام - بعد از خواب و قبل از صبحانه.

- ۳۱۴-نقدی (neqdi) واحد پول - وجه پول از ۱ دینار تا ۹ دینار.
- ۳۱۵-نقیر (neqir) واحد پول - یک نقیر معادل ۱۲ قمتیتر مراجعه شود به قمتیتر.
- ۳۱۶-نoga (noğa) واحد شمارش - ظرف با ظرفیت تقریبی ۲۰ کیلوگرم برای حمل مواد - عمدتاً مالات های ساختمانی - مثال ۱۰ قران مزد برای حمل ۵۰ نوغا...
- ۳۱۷-نیسان (neysan) واحد زمان - ۱۲ فروردین ماه تا ۱۱ اردیبهشت ماه - ماه نیسان.
- ۳۱۸-نیم من (nimmən) واحد وزن - نیم من تبریز - معادل ۳۲۰ مثقال تبریز.
- ۳۱۹-واخت سیز (vaxtsız) واحد زمان - پیش از موعد - درختی که پیش از موعد شکوفه کند - بروی که پیش از موعد بیارد.
- ۳۲۰-هفدرم (həfdərəm) واحد وزن - یک هفدرم معادل $\frac{1}{3}$ پونزا - ۲۰ مثقال تبریز.
- ۳۲۱-هفتله‌ی (həftəli) واحد زمان - در معاملات ۸ روز حساب می شود - روز هشتم از موعد مورد نظر.

- ۳۲۲- یارپاقلار سارالاندا (yarpaqlar) واحد زمان شروع پاییز - زمان زرد شدن برگ درختان.
- ۳۲۳- یاز (yaz) واحد زمان - سه ماه اول سال.
- ۳۲۴- فصل بهار - یاز آیی - ماههای بهار.
- ۳۲۵- یازین اورتاسی (yazın ortası) واحد زمان - ۴۵ روزگذشته از عید نوروز - نیمة بهار - مورد توجه در امر کشاورزی منطقه می باشد به جهت آبیاری - کشت - پیوند - درو - وجین ...
- ۳۲۶- یاغ پونزا (yağ ponzası) واحد وزن - پیمانه مخصوص تو زین نفت - معادل ۱ پونزا.
- ۳۲۷- یای گیرنده (yay girəndə) واحد زمان - شروع فصل تابستان.
- ۳۲۸- یاریم باتمان (yarım batman) واحد وزن - نیم باتمان وزنه معادل ۵۰۰ مثقال است.
- ۳۲۹- یاریم خرووار (yarım xarvar) واحد وزن - یاریم خروواز وزنه معادل ۵۰ باتمان تبریز است.
- ۳۳۰- یاریم پونزا (yarım ponza) واحد وزن - پیمانه یک پونزا که نفت را خم می کنند تا نفت از آن بریزد و گوشه ای از کف پیمانه پیدا شود،

این نیم پونزا نفت است.

۳۳۱- یاریم آرشین (*yarım arşin*) واحد طول - نصف آرشین معادل ۸ کگره.

۳۳۲- یاریم باتمان (*- yarım batman*) واحد وزن - وزنه نیم باتمان معادل کیلوگرم.

۳۳۳- یاریم چتور (*yarım çetvər*) واحد وزن - نیم چتور معادل ۱۱ مثقال.

۳۳۴- یاریم کیروانکا (*yarım kirvanka*) واحد وزن - نیم کیروانکا معادل ۲۲ مثقال تبریز.

۳۳۵- یاری یاری (*yarı yarı*) واحد وزن، طول، شمارش - نصف به نصف - نصفی از یک جنس معین - نصف فاصله.

۳۳۶- یئتدی له وین گونو (*Lərəyin günü* 7) واحد زمان - چهارشنبه آخر سال (در منطقه مرند).

۳۳۷- یوز آلتین (*yuz altın*) واحد پول - سکه‌ای به ارزش ۱۰۰ آلتین معادل ۱۰ دینار.

- ۳۳۸- یوزباتمان (batman -) واحد سطح - زمین به مساحت ۱۰۰ باتمان معادل ۱ خروار.
- ۳۳۹- یوزلوق (yuzluq -) واحد شمارش - یکصد: بیر یوزلوق - دویست: ایکی یوزلوق.
شمارش اشیاء به ریز - مثل تخم مرغ - گردوبی بذری و ...
- ۳۴۰- یوک (yük) واحد شمارش - یک یوک معادل یک بار - یک تای - مراجعه شود به عدل و تای.
- ۳۴۱- یون قیرخیمی (qırxımı yun) واحد زمان - فصل چیدن پشم گوسفندان - تیر ماه.
- ۳۴۲- یونگول آجاج (ağac - yüngül) واحد طول - مسیری که از آجاج اندکی کمتر باشد. مراجعه شود به آجاج.
- ۳۴۳- یونگول منزل (mənzil - yüngül) واحد طول و مسافت فاصله‌ای کمتر از منزل - مراجعه شود به منزل.
- ۳۴۴- یوماق (yomaq -) واحد شمارش - طناب‌ها و رشته‌هایی که در هم پیچیده شده است. مثال: یک فرش ۹ متری ۴۰ یوماق پشم قرمز لازم دارد.

اولچولر

شرح اوزان و مقیاس

رایج در آذربایجان

گردآوری

زهره وفائی

(تبریز)